

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Trybunał Konstytucyjny, www.trybunal.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Constitutional Tribunal] - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Constitutional Tribunal for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Trybunał Konstytucyjny, www.trybunal.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Trybunału Konstytucyjnego] - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Trybunał Konstytucyjny wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC©

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA ACHIM przeciwko RUMUNII

(Skarga nr 45959/11)

WYROK

STRASBURG

24 października 2017

OSTATECZNY

24/01/2018

wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji. Może on podlegać zmianom redakcyjnym.

W sprawie Achim przeciwko Rumunii,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako izba składająca się z :

Ganna Yudkivska, *przewodnicząca*

Vincent A. Gaetano,

Iulia Motoc,

Gabriele Kucsko-Stadlmayer,

Georges Ravarani,

Marko Bošnjak,

Péter Paczolay, *sędziowie*

i Marialena Tsirli, *Kanclerz Sekcji,*

obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 3 października 2017r., wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1.Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 45959/11) wniesionej przeciwko Rumunii przed Trybunał przez dwóch obywateli tego państwa, panią Angele Achim (" pierwsza skarżąca ") i pana Nicolae Achim („drugi skarżący”) w dniu 1 lipca 2011 r. na podstawie art.34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”).

2. Rząd rumuński („Rząd”) był reprezentowany przez swojego pełnomocnika panią C.Brumar, z ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący stwierdzają, że doznali naruszenia prawa do poszanowania życia rodzinnego z racji umieszczenia [w placówce opiekuńczo-wychowawczej] ich dzieci i odmowy sądów krajowych do zakończenia ich umieszczenia pomimo poprawy ich warunków materialnych.

4. W dniu 12 marca 2013r., skarga została zakomunikowana Rządowi. W dniu 14 listopada 2016r, Rząd został poproszony o zaprezentowanie uwag uzupełniających dotyczących dopuszczalności i zasadności skargi.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący, etniczni Romowie, są urodzeni , odpowiednio w 1970r. i w 1957r. i mieszkają w Mănăstirea (Călărași).

6. W czasie zaistnienia okoliczności, skarżący żyli w wolnym związku i byli rodzicami siedmiorga dzieci:

- E. I E.S, chłopca i dziewczynki, bliźniaków urodzonych w dniu 27 marca 2004r.;

- T., chłopca urodzonego w dniu 7 marca 2005r.;

- A.-M., dziewczynki urodzonej w dniu 31 marca 2006r.;

- S., dziewczynki urodzonej w dniu 15 czerwca 2007r.;

- E.L., dziewczynki urodzonej w dniu 29 czerwca 2008r.;

- I., chłopca, urodzonego w dniu 8 października 2009r.

7. Drugi skarżący został uznany za dotkniętego trwałym inwalidztwem drugiego stopnia, ze względu na zaburzenia psychiczne.

8. W dniu 3 października 2013r., skarżący zawarli związek małżeński.

A. Geneza sprawy

9. W sierpniu 2010r., pierwsza skarżąca skierowała skargę do Prezydenta Rumunii, w której donosiła na bezprawne zachowanie swojego ojca, które były skierowane przeciwko niej; wskazywała na to, że ją gwałcił i wypowiadał groźby względem dzieci. Do skargi dołączyła zaświadczenie lekarskie potwierdzające, że w 2008r. jedno z jej dzieci doznało obrażeń, które spowodowały konieczność leczenia od siedmiu do ośmiu dni.

10. W następstwie dochodzenia, organy władzy rozpatrujące sprawę ustaliły, że zarzuty pierwszej skarżącej nie były uzasadnione i że skarga została wniesiona z powodu konfliktu między zainteresowaną i reprezentantem organizacji religijnej z jej miasteczka, który wykluczył ją ze wspólnoty.

11. Skarga pierwszej skarżącej została przekazana do właściwych władz zajmujących się sytuacją dzieci maltretowanych i opuszczonych, t.j. do Generalnej Dyrekcji Pomocy Społecznej i Ochrony Dzieci („DGASPC ”, paragraf 12, poniżej), w celu sprawdzenia sytuacji dzieci skarżących. W dniu 16 września 2010r, DGASPC skierował prośbę do służby publicznej opieki społecznej w merostwie w Mănăstirea („SPAS”) o zweryfikowanie jakiej edukacji podlegało siedmiorgo dzieci z

tej rodziny, jaka była ich sytuacja socjalna i ich stan zdrowia i dostarczenie mu istotnych informacji tego dotyczących (paragraf 12, poniżej).

12. We wrześniu 2010r., SPAS przeprowadził wywiad w miejscu zamieszkania skarżących. Stwierdził, że rodzina żyje w domu, który został oddany im do dyspozycji przez ojca skarżącej, w złych warunkach, i że skarżący nie zajmują się ani stanem zdrowia ani edukacją swoich dzieci. Zauważył, że przychody miesięczne rodziny wynoszą do 774 leji rumuńskich(RON) i że ta kwota składa się renty inwalidzkiej drugiego skarżącego, zasiłków na dzieci i zasiłku dla rodzica samotnie wychowującego dzieci dla pierwszej skarżącej. Raport SPAS ujawnił również, że skarżący odmawiali zapisania swoich dzieci do szkoły i do lekarza rodzinnego, oraz ograniczali ich dostęp do aktywności na świeżym powietrzu i każdej innej aktywności, która mogłaby stymulować ich integrację i przystosowanie do życia w społeczeństwie. Według SPAS, skarżący odrzucali pomoc służb socjalnych, którzy chcieli im doradzać w kwestii ich odpowiedzialności wobec ich dzieci.

13. Opierając się na stwierdzeniach SPAS (paragraf 12, powyżej), w dniu 20 września 2010r., DGASPC skierowała pismo do skarżących informujące, że jako rodzice, oni muszą zapewnić minimum niezbędne do rozwoju ich dzieci i unikać ich zaniedbywania. DGASPC rekomendowało skarżącym podjęcie następujących działań:

„ - zapewnić [ich dzieciom] właściwy poziom higieny osobistej i ubrań, [i zapewnić czystość] domu oraz [higienę] żywienia;

- zapisać wszystkie dzieci do lekarza rodzinnego, zaszczepić i stosować się do zaleceń lekarza;

- zapisać dzieci, które ukończyły trzy lata do przedszkola;

- pozwolić dzieciom wchodzić w relacje [z innymi] ([przez] spacer, gry);

- nie stosować wobec dzieci przemocy fizycznej lub słownej i nie przekazywać informacji dramatycznych w sferze uczuć (nie wywoływać) [uczucia] strachu, osamotnienia, [nie powodować u nich] braku zaufania).”

14. W tym samym piśmie, DGASPC zwraca się do skarżących w następujących słowach:

„Sposób w jaki będziecie realizować zalecenia będzie nadzorowane przez (...) DGASPC.

Jeżeli zaniedbania względem dzieci będą trwałe i to będzie wpływać na ich bezpieczeństwo na łonie rodziny i [jeżeli] będzie naruszać jakiegokolwiek ich prawa, zostaną podjęte w trybie pilnym środki ochrony dzieci, nawet w braku [waszej] zgody, zgodnie z art. 64, 65 i 66 ustawy nr 272/2004 o ochronie i promocji praw dziecka.(...)”

B. Monitorowanie rodziny skarżących

15. Program regularnego monitorowania rodziny skarżących przez służby socjalny został uruchomiony. W dniu 11 października 2010r., Komitet wsparcia dla władzy opiekuńczej i pomocy społecznej merostwa w Mănăstirea odwiedził dom zainteresowanych. Sporządził raport według którego, dowiedzieli się, po rozmowie ze skarżącymi, że nie zapisali dzieci do lekarza rodzinnego i nie zamierzali tego zrobić, jak też że gdyby zapisali jedno ze swoich dzieci do przedszkola to i tak by go tam nie zaprowadzali w obawie przed porwaniem. W swoim raporcie, Komitet stwierdził także, że dom składa się z dwóch pokoi, korytarza i kuchni, w której ubrania i drewno były nagromadzone. Dodał, że dom był ogrzewany oraz czysty i że posiłek został przygotowany.

16. Wskazano następnie, że drugi skarżący stał się nerwowy i zaczął podnosić głos skarżąc się, że nie otrzymuje zasiłków na wszystkie swoje dzieci. Informowany o okresie nadzoru, które miał trwać przez kilka miesięcy, drugi skarżący zdenerwował się i poinformował urzędników merostwa, że nie powinni wracać do jego domu. W swoim raporcie Komisja zaproponowała, żeby nadzorowanie rodziny skarżących zostało utrzymane.

17. W dniach 22 grudnia 2010r. i 18 stycznia 2011r., SPAS odwiedził w miejscu zamieszkania skarżących, żeby ocenić sytuację dzieci i doradzić skarżącym jakie działania mają podjąć żeby wypełnić zalecenia DGASPC (paragraf 13, powyżej). Według SPAS, drugi skarżący okazał się bardzo oporny, lżył urzędników pomocy społecznej, nie pozwolił im zobaczyć dzieci i odmówił dostarczenia informacji ich dotyczących. W raporcie ustalonym na podstawie tych dwóch wizyt, SPAS wskazuje, że dom nadal był źle utrzymany, okna zasłonięte płachtami plastiku a drzwi były uszkodzone. W raporcie wskazano, że sytuacja dzieci się nie poprawiła od początku monitorowania rodziny i podkreślono odmowę skarżących w kwestii współpracy ze służbami socjalnymi i uchybieniu tych ostatnich w obowiązkach rodzicielskich. Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia, zaproponowano podjęcie wobec dzieci środków ochronnych.

18. W dniu 28 stycznia 2011r., został opracowany plan dotyczący monitorowania dzieci skarżących, „ z racji braku zainwestowania rodziców w ich role polegającą na zapewnieniu niezbędnego minimum, żeby wychować [ich dzieci], zadbać o nie, zapewnić im dobry rozwój, kształcić je i dbać o ich stan zdrowia”. SPAS kontynuował nadzór nad sytuacją dzieci i upewnił się w kwestii wypłacania zasiłków skarżącym.

19. Nowy raport sporządzony w dniu 25 lutego 2011r., wskazał że rodzina skarżących żyła w izolacji, że ci ostatni nie współpracowali ze służbami socjalnymi sprawującymi nadzór nad ich dziećmi, że ich sąsiedzi zarzucali im zachowania agresywne i że ich dzieci były ciągle zaniedbane. Ten raport rekomendował zastosowanie środków ochronnych wobec dzieci.

C. Czasowe umieszczenie dzieci skarżących

1. Umieszczenie dzieci w trybie pilnym

20. W dniach 16 i 17 marca 2011r., DGASPC sporządził dwa raporty dotyczące dzieci skarżących. Stwierdzono w tych raportach fatalny stan domu, wielkie ubóstwo warunków higienicznych i zaniedbania skarżących wobec dzieci. Odnosząc się do tego ostatniego aspektu, raport podnosił, że skarżący mało kłopotali się stanem zdrowia swoich dzieci i że odmawiali ich kształcenia, nie pozwalali na aktywność społeczną i wchodzenia w kontakty z innymi. Według raportu, skarżący nie współpracowali z władzami w celu poprawienia sytuacji dzieci. W raportach stwierdzono, że uwzględniając wielkość zaniedbania w jakim znajdowały się dzieci i braku zgody rodziców na wprowadzenie środków ochrony, rekomenduje się umieszczenie małoletnich w trybie pilnym.

21. W dniu 21 marca 2011r., DGASPC opracował indywidualne plany działania ochrony dla dzieci skarżących, precyzując w nich potrzeby dzieci, osoby za nie odpowiedzialne oraz wsparcie dla rodziny.

22. Na wniosek DGASPC, w dwóch odrębnych orzeczeniach, Sąd Okręgowy w Călărași ("Sąd okręgowy") zarządził w trybie pilnym umieszczenie dzieci i przyznał prawa rodzicielskie wobec zainteresowanych przewodniczącemu rady okręgowej Călărași .

23. W braku odwołania te orzeczenia stały się ostateczne.

24. W dniu 4 sierpnia 2011r., mimo sprzeciwu skarżących, przedstawiciele DGASPC, w towarzystwie komornika sądowego, policji i psychologa, wykonali orzeczenia z dnia 6 kwietnia 2011r (paragraf 22, powyżej). Najmłodsze z dzieci, I, został umieszczony u opiekunki dziecięcej w Călărași , w mieście oddalonym około 38 kilometrów od miasteczka, w którym mieszkali skarżący; starsze dzieci zostały umieszczone razem w placówce opiekuńczo-wychowawczej, usytuowanej około 88 kilometrów od domu skarżących.

2 Czasowe umieszczenie dzieci

25. Po przejęciu opieki przez władze, dzieci zostały poddane badaniom psychologicznym i medycznym. Raport sporządzony na podstawie tych badań wskazywał, że u dzieci zostały stwierdzone poważne mankamenty, „konsekwencje rodzicielskich zaniedbań”. A więc, według tego raportu, I. cierpiał na „objawy ostatnio przebytych napadów mózgowych, niedokrwistość mikrocytarną i niską wagę”, co doprowadziło do hospitalizacji w trybie pilnym. Co do rozwoju intelektualnego dzieci, w raporcie stwierdzono stan „lekkiego opóźnienia (...) u wszystkich dzieci: trudności z wymową, ubogie słownictwo, minimalną socjalizację,

tendencję do izolacji”.

26. W dniu 5 sierpnia 2011r., DGASPC sporządził raport dotyczący szóstki starszych dzieci, w którym stwierdzono, że:

„(...) W konkluzjach z wywiadu socjalnego stwierdzono braki w miejscu zamieszkania (dom jest własnością C.G., (...) przestrzeń mieszkalna jest niewystarczająca, zawiera minimalne wyposażenie i higiena jest niewystarczająca, są znaczące braki [jeżeli chodzi o gospodarstwo i jego utrzymanie] w czystości domu, jak i higieny osobistej, ubrań i żywności); [braki] finansowe – [dochody rodziny] składały się z renty inwalidzkiej drugiego stopnia, [z racji] zaburzeń psychicznych, o wysokości 234 [RON] i zasiłków od państwa na dzieci w wysokości 540 [RON]. Trzeba dodać, że chociaż oboje rodzice mieszkali w miasteczku Mănăstirea, [drugi skarżący] nie podjął starań aby ustalić swoje miejsce zamieszkania w tym miejscu (...). [Pierwsza skarżąca] nie chodziła do szkoły i nie wykonywała żadnej działalności przynoszącej dochód.

(...) stwierdzono zaniedbania w zachowaniu rodziców(...) [ci ostatni] nie pilnowali ich ani nie przykładali żadnej uwagi do stanu zdrowia [ich dzieci] (żadne dziecko nie zostało zapisane do lekarza rodzinnego), nie dawali im stymulacji do rozwoju, nie zapisali ich do przedszkola i ograniczali ich prawa [do uczestniczenia w aktywnościach] socjalizujących. A w ramach tego [wywiad socjalny pozwala to stwierdzić] zaburzenia mowy u sześciu dzieci i występowania u nich bojaźliwych zachowań (strach, wycofanie, izolowanie się od obcych, brak zaufania) z racji [ich strachu] przed porwaniem w celu handlu organami.

(...) [Skarżący] są znani we wspólnocie jako osoby, które wywołują konflikty, napięcia, często kierują oskarżenia, wymówki i wyzwiska do władz lokalnych i sąsiedztwa, z powodów finansowych (żądadają dodatkowych zasiłków, (...)) itp. (...).

Te same napięcia istnieją w stosunkach między zainteresowanymi a członkami ich dalszej rodziny (...). Wynika z deklaracji tych ostatnich, że nie chcą i nie mogą zaopiekować się dziećmi [skarżących], z którymi nie mieli żadnego kontaktu. Chociaż [skarżący] mieli do dyspozycji pomoc psychologiczną i edukacyjną do wypełniania ich roli i ich rodzicielskich zobowiązań i do świadomego zapewnienia [koniecznych] potrzeb, do wychowania [swoich dzieci], zapewnienia ich dobrego rozwoju i kształcenia, ich sprawa była nadal obserwowana przez przedstawicieli SPAS, [lecz] dostęp do dzieci w miejscu zamieszkania zainteresowanych był niemożliwy, komunikacja była zawsze trudna i połączona z oskarżeniami i groźbami.

[Skarżący] zostali poinformowani o skutkach zaniedbań w rozwoju dzieci i o możliwości [otwartej dla władz] ograniczenia ich praw rodzicielskich, kiedy zostaną stwierdzone przypadki znęcania się przez zaniedbywanie. Środki wsparcia, z których mogli korzystać, zostały im przedstawione, w tym podtrzymanie normalnych relacji z dziećmi podczas okresu ich separacji od rodziny. Rodzice zdecydowanie odrzucili stosowne środki wsparcia i odrzucili interwencję wyspecjalizowanych organów.

27. W dniu 5 sierpnia 2011r., I. został zbadany też przez psychologa DGASPC. Ustalono przy tej okazji, że dziecko przejawiało, między innymi, opóźnienia rozwoju motorycznego i werbalnego, jak też braki emocjonalne. Psycholog zalecił stymulację poznawczą, szczególnie dotyczącą mówienia. Ze względu na stwierdzenia tego raportu, trudnej sytuacji materialnej rodziny oraz braku współpracy rodziców mimo rad dotyczących psychologii i kształcenia dawanych przez służby socjalne, DGASPC, uznał, że zastąpienie umieszczenia w trybie pilnym przez umieszczenie czasowe, jest konieczne.

28. DGASPC wniósł do Sądu okręgowego dwa wnioski o zmianę środka umieszczenia w trybie pilnym na czasowe umieszczenie. Przedstawił sytuację dzieci tak jak to zostało opisane w raporcie sporządzonym w dniu 5 sierpnia 2011r., (paragrafy 26 i 27, powyżej) i wskazał, że nie ma możliwości powierzenie dzieci innym członkom rodziny.

29. Skarżący obecni na rozprawie i reprezentowani przez nieodpłatnego adwokata, wnosili o odrzucenie działań podjętych przez DGASPC. Utrzymywali, że mimo braku dochodów, dobrze zajmowali się kształceniem dzieci i one nie były chore.

30. W dwóch orzeczeniach w dniu 7 września 2011r., Sąd okręgowy opierając się szczególnie na art. 66 ustawy nr 272/2004, zarządził umieszczenie czasowe dzieci; w pierwszym orzeczeniu, I. został umieszczony u opiekunki dziecięcej; w drugim orzeczeniu, szóstka pozostałych dzieci została umieszczona w ośrodku opiekuńczo-wychowawczym. Prawa rodzicielskie dotyczące wszystkich dzieci zostały przyznane przewodniczącemu rady okręgowej Călărași .

31. Sąd okręgowy stwierdził w obu orzeczeniach, że podstawy tych konkluzji wynikały z akt sprawy, że dom skarżących nie był przystosowany do wychowywania dzieci, był zbyt ciasny , słabo wyposażony i jego czystość była wątpliwa. Zauważył również, że zostały stwierdzone poważne niedociągnięcia w higienie osobistej i żywieniu członków rodziny. Wskazał zaniedbania rodziców w kwestii stanu zdrowia dzieci, jak też odmowę rodziców co do posyłania ich do placówek edukacyjnych oraz uczestnictwa w aktywnościach społecznych. Stwierdził również, na podstawie akt sprawy, że dzieci były opóźnione w rozwoju werbalnym oraz przejawiały niepokój w zachowaniu, który im został przekazany, według Sądu okręgowego, przez rodziców, i że I. miał opóźnienie w rozwoju motorycznym.

32. Sąd okręgowy, dodał, że chociaż skarżący otrzymywali pomoc psychologiczną i pedagogiczną , żeby mogli wypełniać swoje obowiązki rodzicielskie, mieli trudności w rozumieniu potrzeb dzieci i swoim zachowaniem, dawali ciągłe dowody zaniedbywania małoletnich. Sąd orzekł, że skarżący nie zapewniali, w tym momencie, warunków niezbędnych do dobrego rozwoju ich dzieci i że interesem nadrzędnym dla nich było zastosowania środka czasowego umieszczenia.

33. Skarżący sformułowali odwołanie od orzeczenia. Wnieśli o odrzucenie działań wszczętych przez DGASPC i złożyli pismo do akt.

34. W dniach 22 i 23 września 2011r., szóstka starszych dzieci skarżących została poddana indywidualnej ocenie psychologicznej. Ta pozwoliła stwierdzić u wszystkich dzieci lekkie opóźnienie rozwoju z powodu braków społeczno-edukacyjnych i ustaliła, że dzieci mają potrzebę stymulacji poznawczej i edukacyjnej. Dzieci zaczęły uczęszczać na zajęcia edukacyjne.

35. W wyroku ostatecznym z dnia 7 listopada 2011r., Sąd apelacyjny w Bukareszcie („Sąd apelacyjny”) odrzucił odwołanie skarżących od orzeczenia z dnia 7 września

2011r., dotyczącego szóstki ich starszych dzieci. Sąd wskazał, że umieszczenie dzieci było usprawiedliwione ze względu na ubóstwo warunków życia skarżących i ich postawę wobec dzieci. Sąd podkreślił charakter czasowy przyjętego środka, który zostanie zakończony, kiedy zainteresowani przedstawią gwarancje moralne i materialne niezbędne do wychowania swoich dzieci.

36. W ostatecznym wyroku wydanym w dniu 28 listopada 2011r., Sąd apelacyjny odrzucił odwołanie skarżących od orzeczenia z dnia 7 listopada 2011r., dotyczącego umieszczenia I. Po potwierdzeniu przesłanek, na których było oparte orzeczenie w pierwszej instancji, Sąd apelacyjny ocenił, że jego zasadność była potwierdzona innymi dowodami w sprawie, jak na przykład, raportem medycznym dotyczącym tego dziecka (paragraf 22, powyżej).

D. Prośba skarżących o powrót dzieci do rodziny

1. Wywiady socjalne robione w miejscu zamieszkania skarżących

37. Z powodu czasowego umieszczenia ich dzieci, skarżący podjęli prace w domu w celu polepszenia swoich warunków życia.

38. Na ich wniosek, w dniu 10 stycznia 2012r., DGASPC przeprowadził wywiad socjalny w ich domu. W raporcie sporządzonym z tej okazji, wskazał, że skarżący poprawili swoje warunki życia, umieszczając minimum mebli w swoim domu i że odtąd mieli w domu elektryczność i wodą zdatną do picia. Jednakże, stwierdził, że przestrzeń toaletowa została urządzona w sposób niezabezpieczający intymności i że dach i sufit domu miejscami był widocznie uszkodzony przez złą pogodę. Przypominając o dochodach rodziny, stwierdzono dalej, że skarżący podejmowali wysiłki, aby zachować kontakt ze swoimi dziećmi, że dwukrotnie ich odwiedzili od momentu ich umieszczenia, i że pierwsza skarżąca, z własnej inicjatywy, towarzyszyła swojemu dziecku do szpitala, kiedy było chore. Dodano, że skarżący zadeklarowali, że nie mają niezbędnych środków, żeby przemieszczać się i częściej odwiedzać dzieci.

39. Wzmiankowany raport wskazywał następnie, że merostwo (urząd miasta) za pośrednictwem swojego przedstawiciela, próbowało zbliżyć się do skarżących, aby im zaproponować pomoc, jednak drugi skarżący to odrzucił. Jednakże, zainteresowani zaczęli współpracować z władzami i okazywać zainteresowanie w podtrzymaniu więzi ze swoimi dziećmi i w tym co przedsięwzięli żeby umieszczenie dzieci się skończyło. W tej kwestii, władze lokalne zachęcały drugiego skarżącego do ustalenia swojego miejsca zamieszkania u pierwszej skarżącej, żeby mógł korzystać z pomocy finansowej wspólnoty i wskazywały mu jakie ma spełnić formalności. Zasugerowano im poddanie się ocenie psychologicznej, w celu włączenia ich, w razie potrzeby, do programu doradztwa rodzinnego dla rozwoju i umocnienia umiejętności rodzicielskich. Skarżący odrzucili propozycję poddania się ocenie.

40. Uwzględniając te elementy, DGASPC stwierdziło, że w tym momencie warunki zapewniające bezpieczny powrót dzieci do skarżących nie zostały spełnione: podkreślano brak opału do ogrzania domu i brak współpracy drugiego skarżącego z władzami. Uznano, że należy odroczyć moment powrotu dzieci do ich , i że niezbędne było, żeby rodzice realizowali kolejne etapy pod nadzorem SPAS, nauczyć się jak zapewnić bezpieczeństwo dzieciom i poznać zagrożenia na jakie mogą być narażone. Dodano, że nie jest wykluczone, żeby dzieci wróciły do rodziny w bliskiej przyszłości.; jednakże według raportu, biorąc pod uwagę konieczność poprawy niektórych warunków, niezbędnych dla bezpieczeństwa dzieci, zmienne zachowania skarżących w relacjach z władzami, oraz trudność zainteresowanych w rozumieniu i w reagowaniu na potrzeby dzieci, umieszczenie, w tym momencie, musiało być podtrzymane.

41. W dniu 17 stycznia 2012r., DGASPC zwróciło się do SPAS o kontynuowanie nadzoru i doradztwa rodzinie skarżących i wskazał kwestie, które uznał za nie rozwiązane, na podstawie wywiadu przeprowadzonego w dniu 10 stycznia 2012r. (paragrafy 38-40 powyżej). Poproszono także SPAS o informowaniu o podjętych środkach poprawiających warunki życia skarżących.

42. W dniu 14 lutego 2012r., na skutek wniosku DGASPC (paragraf 41 powyżej), SPAS przeprowadził nowy wywiad środowiskowy w miejscu zamieszkania skarżących. Zostało stwierdzone przy tej okazji, że skarżący utrzymywali telefoniczny kontakt z dziećmi, a z racji zimowych warunków pogodowych, było im trudno dotrzeć do schroniska. Ustalono, że warunki materialne skarżących się poprawiły i że podjęli starania w celu posprzątania domu. Skarżący zaangażowali się w zapisanie dzieci do placówek oświatowych i do lekarza rodzinnego oraz współpracowali z władzami. SPAS podsumował, że warunki życia skarżących poprawiły się w stosunku do tego co było w chwili umieszczenia dzieci i że powrót wszystkich dzieci do rodziny był do rozważenia.

2. Postępowanie przed sądami krajowymi

43. W międzyczasie, w dniu 11 stycznia 2012r., skarżący skierowali do Sądu okręgowego powództwo przeciwko DGASPC. Żądali w nim zakończenie umieszczenia w trybie pilnym ich siedmiorga dzieci i powrotu ich do domu. Utrzymywali, że korzystają z właściwych warunków życia i dołączyli do akt kopię z rejestru gospodarstw, potwierdzającą, że dysponują darmowym lokalem, fakturę za elektryczność, dokumenty poświadczające ich dochody i pisma według których troje z ich siedmiorga dzieci zostało zapisanych do szkoły. Dodali, że dzieci były w schronisku zanedbywane.

44. DGASPC nie podzielił opinii SPAS (paragraf 42, powyżej), i wniósł o odrzucenie powództwa, motywując to tym, że chociaż ich materialne warunki życia poprawiły się, to pod tym względem jest to ciągle niewystarczające żeby zapewnić

bezpieczeństwo dzieci. W związku z tym, wywiad środowiskowy przeprowadzony w dniu 14 lutego 2012r. przez SPAS, został dołączony do akt sprawy.

45. W orzeczeniu z dnia 15 lutego 2012r., Sąd okręgowy odrzucił powództwo skarżących, motywując to, że mimo poprawy ich warunków życia, oni nie mieli innych dochodów niż zasiłki na dzieci i że nie ma żadnej gwarancji, że te zasiłki zostaną wykorzystane w wyłącznym interesie dzieci. Sąd stwierdził, że te zasiłki musiały pokryć potrzeby całej rodziny.

46. Skarżący wnieśli odwołanie. Utrzymywali, że korzystają z niezbędnych warunków życia, aby zapewnić rozwój fizyczny, intelektualny i moralny swoich dzieci. Argumentowali, że Sąd okręgowy błędnie przyjął, że ich jedynym źródłem dochodów są zasiłki dla dzieci, chociaż według nich, drugi skarżący miał dwie renty i że miał dochody z dorywczej pracy u różnych mieszkańców miasteczka. Dodali, że w ich mniemaniu, z dochodów rodziny powinni korzystać rodzice, ale przede wszystkim dzieci.

47. DGASPC wniósł o potrzymanie czasowego umieszczenia.

48. Żaden nowy dowód nie został dołączony do akt sprawy.

49. W wyroku z dnia 20 marca 2012r., Sąd apelacyjny odrzucił odwołanie skarżących. Opierając się na art.2, 66 i 68 § 2 ustawy nr 272/2004, uznał, że warunki, które doprowadziły do czasowego umieszczenia dzieci, zmieniły się tylko w części i orzekł, że omawiany środek musi być utrzymany.

50. W wyroku, Sąd apelacyjny najpierw przywołał przyczyny uzasadniające zastosowania czasowego umieszczenia (paragraf 31 i 32, powyżej) i wskazał, że od czasu umieszczenia dzieci, skarżący dwa razy odwiedzili szóstkę swoich dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej i tylko jeden raz I.

51. Następnie zauważył, że od czasu ich umieszczenia, dzieci zostały zbadane i leczone przez lekarza, i że zaczęły uczęszczać, odpowiednio do wieku, do przedszkola lub szkoły podstawowej. Podniósł, że wszystkie dzieci korzystały w placówkach oświatowych z pomocy specjalisty, który nadzorował sytuację każdego dziecka i kierował je na zajęcia specjalnie przewidziane dla nich, żeby nadrobić opóźnienia, stwierdzone w momencie ich umieszczenia. Wskazał, że według dokumentów znajdujących się w aktach, dzieci poczyniły postępy w sferze samodzielności, higieny osobistej i jedzenia, od momentu umieszczenia, i że ich rozwój był pozytywny.

52. Dalej, Sąd apelacyjny opisał pierwsze spotkanie, które miało miejsce w listopadzie, między skarżącymi i szóstką ich dzieci znajdującymi się w placówce opiekuńczo-wychowawczej, po przedstawieniu reakcji dzieci, stwierdził że spotkanie przebiegło normalnie, zainteresowani zjedli razem z nimi posiłek, a

następnie bawili się z dziećmi. Stwierdził, że skarżący nie wyrażali niezadowolenia wobec personelu, ani wobec stanu ich dzieci. Następnie opisał, że od tej pory, skarżący kontaktowali się z dziećmi telefonicznie i stale wyrażali obawy o to, że dzieci zostaną porwane przez handlarzy organami. Stwierdza także, że drugi skarżący odmówił podania swojego numeru telefonu personelowi opiekuńczemu, żeby można go było poinformować o sprawach dotyczących dzieci i kontakt był możliwy tylko wtedy, kiedy on sam zadzwonił do placówki opiekuńczo-wychowawczej.

53. Z kolei, Sąd apelacyjny porównał warunki uznane za niezbędne przez DGASPC, żeby dzieci mogły wrócić do rodziny (paragraf 38 i 39, powyżej), z tymi stwierdzonymi przez SPAS, w trakcie wywiadu środowiskowego przeprowadzonego w dniu 14 lutego 2012r. (paragraf 42, powyżej). Zauważył, że jeżeli zainteresowani wypełnili niektóre warunki narzucone przez DGASPC, to zostały inne rzeczy do poprawienia. Wyraził to w następujących słowach:

„Warunki do powrotu nie zostały spełnione, uwzględniając że inne warunki nałożone przez DGASPC w celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieci nie zostały wykonane: zaangażowanie i współpraca rodziców (...), naprawienie dachu, ustalenie miejsca zamieszkania skarżącego w Mănăstirea, żeby mógł otrzymywać pomoc socjalną, podtrzymanie więzi z dziećmi przez częstsze wizyty, wzięcie na siebie obowiązków rodzicielskich (zapisanie dzieci do lekarza rodzinnego i do szkoły podstawowej i przedszkola), znalezienie pracy, poprawę stosunków z innymi członkami wspólnoty, poddanie się ocenie psychologicznej u specjalistów DGASPC, w celu ustalenia poziomu kompetencji rodzicielskich, żeby móc ich włączyć, w razie potrzeby, do programu doradztwa rodzinnego w celu rozwoju i umocnienia ich zdolności rodzicielskich, akceptację nadzoru ze strony SPAS w Mănăstirea w celu zapobieżenia większego ryzyka dla małoletnich.

(...)

Jednocześnie, Sąd apelacyjny zauważył, że nie zostało dowiedzione w sposób bezsporny, że skarżący korzystają ze środków finansowych wystarczających do utrzymania dzieci i żądania powrotu [tych dzieci] do rodziny. Dwie renty (...) pobierane przez [drugiego] skarżącego, w wysokości całkowitej 646 RON na miesiąc, nie stwarzają źródła dochodu wystarczającego, żeby wychować i wykształcić siedmioro dzieci, dzieci obecnie żyją w lepszych warunkach, niż te które mogli im zaoferować rodzice. Poza tym, żaden dowód nie został dostarczony, żeby dowieść, że skarżący mają inne dochody, z racji dorywczej pracy, którą skarżący wykonywał we wspólnocie.(...).”

54. Sąd apelacyjny stwierdził, że w każdym razie, poprawa materialnych warunków życia skarżących, która została stwierdzona w wywiadzie środowiskowym dodanym do akt (paragraf 42, powyżej) nie była jedynym warunkiem, który zainteresowani mieli wypełnić, aby móc wnioskować o powrót ich dzieci. Według Sądu apelacyjnego, zainteresowani powinni wypełnić jeszcze inne wymogi postawione przez DGASPC, które miały na celu zapewnienie poszanowania nadrzędnego interesu dziecka.

E. Późniejszy rozwój sprawy i powrót dzieci do rodziny

55. W raporcie z wywiadu środowiskowego, przeprowadzonego w dniu 2 kwietnia 2012r., stwierdzono, że warunki materialne rodziny się poprawiły, że skarżący podtrzymują przez telefon kontakt ze swoimi dziećmi i składają im wizytę raz w miesiącu, a merostwo im dostarczyło w ramach pomocy olej napędowy, aby zapewnić te dojazdy. Raport wskazał też, że dochody miesięczne rodziny składały się z dwóch rent pobieranych przez drugiego skarżącego, w całkowitej wysokości 646 RON. W raporcie zaproponowano, aby merostwo przyznało skarżącym pomoc nadzwyczajną w wysokości 1800 RON, na zreperowanie dachu i zbudowanie toalety.

56. W decyzji z dnia 4 kwietnia 2012r., merostwo przyznało pierwszej skarżącej pomoc nadzwyczajną w postaci wyżej wymienionych 1800 RON.

57. W dniu 10 kwietnia 2012r., skarżący wzięli udział w poufnym spotkaniu z psychologiem z DGASPC. Po poinformowaniu ich o celu spotkania, a mianowicie oceny ich kompetencji rodzicielskich w perspektywie powrotu ich dzieci do rodziny, zainteresowani odpowiedzieli na pytania. Raport sporządzony na podstawie tego spotkania wskazywał, że skarżący mieli słabe kompetencje rodzicielskie, że zadowalali podstawowe potrzeby dzieci i że byli nieświadomi skutków jak ich zachowanie mogło wpływać na rozwój dzieci. Zaproponowano, żeby skarżący zostali włączeni do programu doradztwa psychologicznego, w celu kształtowania i umacniania ich kompetencji rodzicielskich, korzystania z ich praw, wdrożenia ich odpowiedzialności rodzicielskiej i rozwój ich zdolności do wejścia w relacje ze wspólnotą.

58. W dniu 17 kwietnia 2012r., drugi skarżący ustalił swoje miejsce zamieszkania u pierwszej skarżącej.

59. Wywiad przeprowadzony u skarżących w dniu 26 kwietnia 2012r., pozwolił stwierdzić, że ich warunki życia się poprawiły, że zainteresowani współpracowali z władzami i zaczęli podejmować, dla dobra swoich dzieci, działania, które im zostały wskazane. DGASPC zaproponowało, żeby szóstka dzieci przebywająca w placówce opiekuńczo-wychowawczej, wróciła do rodziny .

60. W maju 2012r., dzieci zostały poddane ocenie psychologicznej, która pozwoliła stwierdzić poprawę ich ogólnego stanu, w stosunku do początku ich umieszczenia.

1. Powrót I. do rodziny

61. W raporcie z dnia 5 maja 2012r., DGASPC stwierdził, że sytuacja rodziny się poprawiła, skarżący regularnie odwiedzali swojego syna i interesowali się jego stanem zdrowia oraz okazywali mu czułość . W raporcie wskazano również, że

organizowano spotkania nie tylko I. z rodzicami, lecz również z jego braćmi i siostrami. Podkreślając zainteresowanie okazywane dziecku przez jego rodziców, DGASPC zaproponował przerwanie umieszczenia.

62. W dniu 7 maja 2012r., DGASPC wniósł do Sądu okręgowego powództwo prosząc o powrót I. do domu rodziców.

63. W orzeczeniu z dnia 23 maja 2012r., Sąd okręgowy zdecydował, że powrót do rodziny jest w najlepszym interesie I., tym bardziej że warunki dla zapewnienia jego rozwoju zostały spełnione i jego relacje z rodziną były bardzo dobre.

64. W dniu 21 czerwca 2012r., I. wrócił do domu skarżących.

2. Powrót pozostałej szóstki dzieci do rodziny.

65. W dniu 7 maja 2012r., DGASPC i skarżący wnieśli do Sądu okręgowego powództwo dotyczące zakończenia czasowego umieszczenia szóstki pozostałych dzieci.

66. W orzeczeniu z 23 maja 2012r., Sąd okręgowy odrzucił powództwo. Skarżący i DGASPC wnieśli odwołanie od orzeczenia.

67. Chociaż to odwołanie toczyło się przed Sądem apelacyjnym, szóstka dzieci spędziła letnie wakacje w domu skarżących, na prośbę tych ostatnich. W dniu 10 lipca 2012r., został przeprowadzony wywiad środowiskowy w domu skarżących, w obecności dzieci. Według tego badania, dzieci korzystały z dobrych warunków do życia i do rozwoju. Raport z tego wywiadu został dołączony do akt sprawy, będącej przed Sądem apelacyjnym.

68. W orzeczeniu ostatecznym z dnia 22 sierpnia 2012r., Sąd apelacyjny uchylił orzeczenie wydane w pierwszej instancji i nakazał powrót dzieci do ich rodziny. Sąd przypomniał, że ustawa nr 272/2004 miała na celu ochronę interesu dziecka i że władze publiczne miały obowiązek pomagać w rozwoju i edukacji dziecka na łonie rodziny i wyjaśnił, że:

„(...) chociaż fakt zapewnienia pewnego poziomu warunków materialnych był istotnym elementem rozwoju małoletnich, [nie zmienia to jednak faktu, że] brak dochodów, nie może stanowić sam w sobie nieprzewyciężoną przeszkodą do powrotu dzieci do rodziny, pod warunkiem, że jest rzeczywiste zainteresowanie rodziców samodzielnym wychowywaniem swoich dzieci(...)”.

69. Sąd apelacyjny orzekł, że uwzględniając poprawę warunków życia skarżących, osiągniętą z pomocą władz publicznych, jak też zmianę ich zachowania względem swoich dzieci, to w interesie tych ostatnich leży powrót do rodziny.

II. PRAWO KRAJOWE I ODPOWIEDNIE DOKUMENTY MIĘDZYNARODOWE

A. Prawo krajowe

70. Ustawa nr 272/2004 o ochronie i promocji praw dziecka („ustawa nr 272/2004”) reguluje kompetencje władz, na poziomie lokalnym, zabezpieczających ochronę praw dzieci. Według tej ustawy, DGASPC jest instytucją publiczną, z osobowością prawną, utworzoną przy radach okręgowych, wykonującą kompetencje przyznane im tą ustawą (art.105 ust.2 ustawy nr 272/2004). Tak na przykład, w przypadku dziecka maltretowanego lub porzuconego, DGASPC może zarządzić środek umieszczenia w trybie pilnym, o ile osoby zajmujące się dzieckiem nie wyrażą sprzeciwu (art. 94 ust.2 ustawy nr 272/2004). Jeżeli nie udzieli tej zgody, DGASPC musi skierować sprawę do sądu, który jest wyłącznie kompetentny, żeby zdecydować z dobrze uzasadnionych powodów, które usprawiedliwiają zastosowanie środka umieszczenia, w drodze postanowienia tymczasowego (art. 94 ust.3 ustawy nr 272/2004).

71. Według tej samej ustawy, SPAS został zorganizowany przy gminach i miastach i w jego kompetencjach leży: nadzór i analiza sytuacji i poszanowanie praw dzieci, znajdujących się w jego kompetencji administracyjnej i terytorialnej, doradztwo rodzinne, regularne wizyty w rodzinach korzystającej z pomocy społecznej, przedstawianie propozycji w merostwie, jakie środki ochrony specjalnej powinny być podjęte oraz współpraca z DGASPC, polegająca na dostarczaniu im wszystkich informacji o jakie wystąpią (art.106 ustawy nr 272/2004).

72. Inne odpowiednie postanowienia ustawy nr 272/2004, obowiązujące w tym czasie, w części dotyczącej tej sprawy, stanowią:

Art.2

„1. Niniejsza ustawa, wszystkie inne przyjęte dokumenty w dziedzinie poszanowania i promocji praw dziecka, jak też wszystkie ogłoszone akty prawne, lub w stosownych przypadkach, umowy w tej dziedzinie, są podporządkowane pierwszeństwu dobra dziecka.

2. Zasada najlepszego interesu dziecka ogranicza nawet prawa i powinności, które przysługują rodzicom dzieci, (...).

3. Zasada nadrzędnego interesu dziecka przeważa wszystkie inne działania i decyzje dotyczące dziecka, podjęte przez władze publiczne i upoważnione organizacje prywatne, jak też w sprawach rozstrzyganych przez sądy.(...)”

Art.32

„Dziecko ma prawo być wychowywane w warunkach, które pozwalają na jego rozwój fizyczny, umysłowy, duchowy, moralny i społeczny. W tym celu, rodzice są zobowiązani :

a) opiekować się dzieckiem;

b) współpracować z dzieckiem i szanować jego życie intymne, prywatne i godność;

(...)

d) podejmować wszystkie niezbędne środki, żeby realizować prawa ich dziecka;

e) współpracować z osobami fizycznymi i prawnymi, które wykonują kompetencje w dziedzinie opieki, nauki i przygotowania zawodowego dziecka.”

Art.33

„Dziecko nie może być oddzielone od rodziców lub od jednego z nich wbrew ich woli, z wyjątkiem sytuacji wyraźnie i wyczerpująco przewidzianych w ustawie, z zastrzeżeniem kontroli sądowej i jedynie, gdy [ten środek jest narzucony] przez poszanowanie interesu dziecka.”

Art.36

„1. Jeżeli z racji uzasadnionych podejrzeń, że życie i bezpieczeństwo dziecka są zagrożone w rodzinie, przedstawiciele służb publicznych pomocy społecznej (...) mają prawo odwiedzić dzieci w miejscu ich zamieszkania i dowiedzieć się jak się nimi opiekują, o ich zdrowie i rozwój fizyczny, [o ich] edukację, kształcenie i przygotowanie zawodowe, dając ,w razie konieczności, niezbędne rady.

2. Jeżeli w następstwie zrealizowanej wizyty, zgodnie z ust. 1, zostanie stwierdzone, że rozwój fizyczny, umysłowy, duchowy, moralny lub społeczny dziecka jest zagrożony, służba publiczna pomocy społecznej jest zobowiązana powiadomić niezwłocznie dyrekcję generalną pomocy społecznej i ochrony dziecka, w celu podjęcia środków przewidzianych przez ustawę.(...)”

Art.55

„ Specjalne środki ochrony dziecka, to:

a) umieszczenie;

b) umieszczenie w trybie pilnym;

c) specjalistyczny nadzór.”

Art. 56

„Środki ochrony specjalnej, przewidziane w niniejszej ustawie, przysługują:

(...)

c) dziecku maltretowanemu lub opuszczonemu;

(...).”

Art.58

„1.Umieszczenie dziecka stanowi specjalny środek ochrony, o charakterze czasowym, który może być zarządzone, na podstawie niniejszej ustawy, w zależności od wypadku: (...)

b) u opiekuna;

c) w domu opieki pobytowej(...).”

Art.60

„1. Dziecko, które nie ukończyło dwóch lat, może być umieszczone tylko w dalszej rodzinie lub rodzinie zastępczej, zabronione jest umieszczanie go w domu opieki pobytowej.(...)”

3. W razie zastosowania środka umieszczenia, [następujące kwestie] będą brane po uwagę:

- a) umieszczenie dziecka, najpierw w dalszej rodzinie lub w rodzinie zastępczej;
- b) nie rozdzielanie braci i sióstr;
- c) konieczność ułatwiania wykonywania przez rodziców ich praw do odwiedzania dziecka i podtrzymywania więzi między nimi.”

Art.65 (2)

„Środek umieszczenia w trybie pilnym jest orzekany przez sąd, w wypadkach określonych w art. 94 ust. 3 [kiedy rodzice lub przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody].”

Art. 66 (2)

„ Sąd bada podstawy, na których oparła się dyrekcja generalna pomocy społecznej i ochrony dziecka , przyjmując zastosowany środek, i podejmuje decyzję , w zależności od wypadku, o podtrzymaniu środka umieszczenia w trybie pilnym lub [o] zmianie środka umieszczenia.”

Art. 68

„1. Okoliczności, które spowodowały podjęcie decyzji o zastosowaniu środka ochrony specjalnej orzeczonej przez (...) sąd, mają być sprawdzane co trzy miesiące, przez dyrekcje generalną pomocy społecznej i ochrony dziecka.

2. Kiedy okoliczności określone w ust.1, ulegną zmianie , dyrekcja generalna pomocy społecznej i ochrony dziecka ma obowiązek niezwłocznie przedstawić (...) sądowi, żeby zmodyfikować lub w zależności od wypadku, zakończyć wskazany środek.”

Art.89 (2)

„Przez opuszczenie dziecka rozumie się zaniedbanie, umyślne lub nieumyślne, zagrażające życiu, rozwojowi fizycznemu, umysłowemu lub psychicznemu dziecka przez osobę która ma obowiązek wychowywać, opiekować się [dzieckiem] lub uczyć dziecko i podejmować wszelkie działania wynikające z tej odpowiedzialności .”

Art.92

„Żeby zapewnić specjalną ochronę dziecka(...) opuszczonego, dyrekcja generalna pomocy społecznej i ochrony dziecka ma obowiązek:

- a) sprawdzić i rozwiązać wszystkie zgłaszane przypadki dotyczące nadużyć i opuszczenia (...);”.

Art.94 (3)

„Kiedy osoby wskazane w ust.1 [przedstawiciele prawni dziecka] odmawiają lub przeszkadzają w różny sposób w dokonaniu weryfikacji przez przedstawicieli dyrekcji generalnej pomocy społecznej i ochrony dziecka, i [kiedy] dyrekcja ustali, że istnieją uzasadnione powody aby domniemywać istnienie bezpośredniego zagrożenia dla dziecka spowodowane złym traktowaniem lub opuszczeniem, dyrekcja generalna pomocy społecznej i ochrony dziecka wnosi do sądu wnioski o wydanie postanowienia tymczasowego o umieszczeniu dziecka w trybie pilnym.”

B. Odnośne dokumenty międzynarodowe

1. Międzynarodowa Konwencja o Prawach Dziecka

73. Międzynarodowa Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989r., w szczególności stanowi co następuje:

Art. 27

„1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.

2. Rodzice (rodzic) lub inne osoby odpowiedzialne za dziecko ponoszą główną odpowiedzialność za zabezpieczenie, w ramach swych możliwości, także finansowych, warunków życia niezbędnych do rozwoju dziecka.

3. Państwa-Strony, zgodnie z warunkami krajowymi oraz odpowiednio do swych środków, będą podejmowały właściwe kroki dla wspomagania rodziców lub innych osób odpowiedzialnych za dziecko w realizacji tego prawa oraz będą udzielały, w razie potrzeby, pomocy materialnej oraz innych programów pomocy, szczególnie w zakresie żywności, odzieży i mieszkań.

(...)”

2 Inne dokumenty

74. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło w dniu 24 lutego 2010r., rezolucję zatytułowaną „Wytyczne odnoszące się do opieki alternatywnej dla dzieci”, której postanowienia odnoszące się do tych kwestii, są następujące:

„14. Zabranie dziecka od rodziny musi być traktowane jako środek ostateczny, który musi być , w miarę możliwości, czasowy i możliwie jak najkrótszy. Decyzje o zabraniu muszą być regularnie weryfikowane i powrót dziecka do rodziców , dokonywać się powinien w interesie dobra dziecka, gdy problem , który spowodował decyzję o zabraniu dziecka, został rozwiązany lub zniknął, zgodnie z oceną, o której mowa w paragrafie 49, poniżej.

15. Ubóstwo finansowe lub materialne, lub warunki wynikające jedynie i wyłącznie z tego stanu ubóstwa, nigdy nie mogą służyć do usprawiedliwienia zabrania dziecka od rodziców, żeby umieścić dziecko w opiece alternatywnej lub przeszkodzić jego powrotowi. Te warunki muszą być traktowane jako sygnał, że należy udzielić rodzinie odpowiedniej pomocy.(...)

33. Państwa muszą wypracować i stosować spójną i całościową politykę, skierowaną do rodziny, żeby podnosić i wzmacniać zdolność rodziców do zajęcia się swoimi dziećmi.

(...)”

75. Komisja spraw społecznych, zdrowia i zrównoważonego rozwoju Zgromadzenia parlamentarnego Rady Europy przyjęła w dniu 26 stycznia 2015r., Rezolucję 2049 (2015) zatytułowaną „Służby socjalne w Europie: legislacja i praktyka zabierania dzieci z ich rodzin w Państwach- członkach Rady Europy” , której część odnosząca się do tych kwestii, brzmi następująco:

„5. Ubóstwo finansowe i materialne nigdy nie może służyć jako jedyny motyw, żeby odebrać rodzicom pieczę nad dzieckiem : tak sytuacja musi być rozumiana jako sygnał, że trzeba rodzinie udzielić odpowiedniej pomocy. Co więcej, nie wystarczy wykazać, że dziecko mogłoby być umieszczone w środowisku bardziej sprzyjającym jego kształceniu, żeby móc zabrać go od rodziców, i jeszcze mniej żeby móc całkowicie zerwać więzy rodzinne.”

76. Zgodnie z art.44 Międzynarodowej Konwencji o Prawach Dziecka, Komitet Praw Dziecka Narodów Zjednoczonych rozpatrzył okresowy trzeci i czwarty raport z Rumunii, połączony w jeden dokument (CRC/C/ROM4), na 1415 i 1416 sesji w dniu 5 czerwca 2009r. i przyjął końcowe wnioski dotyczące raportów na 1425 sesji odbytej w dniu 12 czerwca 2009r., odnosząc się do stosownych kwestii w następujących słowach:

„(...) 30. Komitet, zauważając że pewien postęp został odnotowany, pozostaje zaniepokojony przez fakt, że Państwo-strona nadal pozostaje pomiędzy krajami, mającymi najwyższy odsetek śmiertelności dziecięco-młodzieżowej w Europie, z racji wysokiego wskaźnika śmiertelności niemowląt i dzieci do lat pięciu, szczególnie w regionach wiejskich . Ponadto, Komitet wyraża zaniepokojenie niską wagą urodzeniową w porównaniu do innych krajów Europy i oznakami niedożywienia i anemii u dzieci. Komitet wskazuje, że śmiertelność i zachorowalność u niemowląt i w okresie poniemowlęcym, była powiązana z niedoborami żywności u matki i dziecka, przedwczesnym odstawianiu od piersi, zaniedbaniami rodzicielskimi i słabą jakością opieki medycznej.

31. Komitet rekomenduje Państwie-stronie zintensyfikowanie wysiłków aby uporać się z przyczynami śmiertelności i niedożywienia niemowląt i starszych dzieci, szczególnie tymi związanymi ze złym dostępem do opieki medycznej, ubóstwem i słabym poziomem wykształcenia romskich rodzin i rodzin żyjących w regionach wiejskich. Komitet zachęca w szczególności Państwo-stronę do położenia silniejszego akcentu na opiekę przedporodową i poporodową, skupiając większą uwagę na ubogich społecznościach, i opracowania programów uczenia się roli rodzica, kładąc nacisk na pozytywne efekty karmienia piersią, odżywczej diecie dla matki i dziecka, oraz właściwej higienie do rozwoju i przeżycia małego dziecka.

(...)

74. Komitet z zadowoleniem przyjmuje „Program wdrażania Narodowego Planu walki z ubóstwem i promocji integracji społecznej (PNAinc) na lata 2006-2008” przyjętego przez Państwo-stronę. Wskazuje również, że na podstawie art.44 ustawy nr 272/2004, dzieci mają prawo do godnego poziomu życia, jak to przewidziano w art. 47 ust.1 Konstytucji. Jednakże Komitet jest zaniepokojony przez fakt, że według statystyk, dzieci są szczególnie narażone na biedę. Stwierdza również zaniepokojenie faktem, że mimo obniżenia się ubóstwa u Romów zarejestrowane między 2003 a 2006 rokiem, ryzyko biedy w romskiej populacji jest cztery razy wyższe niż dla populacji większościowej.

75. Komitet pragnie podkreślić, że odpowiedni poziom życia jest niezbędny do rozwoju psychicznego, umysłowego, duchowego, moralnego i społecznego dziecka. Zgodnie z art. 27 Konwencji, Komitet rekomenduje Państwu-stronie:

a) zintensyfikowanie programów wsparcia dla dziecka w potrzebie, szczególnie w tym co dotyczy żywienia, odzieży, nauki i mieszkania;

b) opracowanie wytycznych do całościowej polityki świadczenia usług socjalnych, żywo potrzebnych do kompleksowego rozwiązania sytuacji romskich dzieci i ich rodzin.”

PRAWO

I. NA DOMNIEMANE NARUSZENIE ART.8 KONWENCJI

77. Najpierw Skarżący podnoszą zarzut, że ich dzieci zostały umieszczone w sposób bezprawny, a następnie w piśmie z dnia 12 kwietnia 2012r. podnoszą, że powrót dzieci do rodziny był niemożliwy, ponieważ ich odwołanie od orzeczenia zostało odrzucone w wyroku ostatecznym z dnia 20 marca 2012r., wydanym przez Sąd apelacyjny w Bukareszcie. Skarżący przywołują treść art.8 Konwencji, o następującym brzmieniu:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób. „

A. Dopuszczalność

78. Rząd zarzucił niedopuszczalność części zarzutu, dotyczącego umieszczenia dzieci w trybie pilnym, z powodu niewyczerpania drogi odwoławczej w prawie krajowym: wskazuje, że skarżący nie złożyli odwołania od orzeczenia wydanego w dniu 6 kwietnia 2011r.

79. Skarżący nie zaprezentowali stanowiska co do tego punktu.

80. Trybunał przypomina, że zgodnie z art.35 ust. 1 Konwencji, sprawa nie może być wniesiona, jeżeli nie została wyczerpana droga odwoławcza w prawie krajowym. Każdy skarżący musi dać sądownictwu krajowemu możliwość powstrzymania lub naprawienia domniemanego naruszenia, przed przedłożeniem tego organom Konwencji (patrz, na przykład *Gherghina przeciw Rumunii* (dec.) [GC], nr 42219/07, §§ 83-84, z dnia 9 lipca 2015r., i *Soares de Melo przeciwko Portugalii*, nr 72850/14, § 68, z dnia 16 lutego 2016r.).

81 W niniejszym przypadku, Trybunał stwierdza, że skarżący, zaniedbując złożenie odwołania od orzeczenia z dnia 6 kwietnia 2011r., nakazującego umieszczenie w trybie pilnym ich dzieci, nie wykorzystali zwykłej drogi odwoławczej. Dlatego, część skargi dotycząca umieszczenia w trybie pilnym dzieci skarżących, musi zostać

odrzucona przez niewyczerpanie drogi odwoławczej w prawie krajowym, zgodnie z art.35 ust.1 i 4 Konwencji.

82. Jeżeli chodzi o część skargi dotyczącą zamiany umieszczenia w trybie pilnym na umieszczenie czasowe i podtrzymanie tego w orzeczeniu w dniu 20 marca 2012r. przez Sąd apelacyjny, Trybunał stwierdza, że nie jest ona oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a Konwencji, i że ona nie dotyczy żadnego innego powodu niedopuszczalności. Zatem, uznaje się ją za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Uwagi stron

a) Skarżący

83. Skarżący utrzymują, że umieszczenie ich dzieci było nadużyciem, ponieważ oni mieli niezbędne warunki do ich wychowania. Skarżyli się, że mimo poprawy ich sytuacji, władze krajowe odrzuciły ich wnioski o powrót dzieci do rodzinnego domu. Odsyłają w zakresie tego twierdzenia do decyzji wydanych przez sądownictwo krajowe w odpowiedzi na ich wnioski o powrót dzieci do rodziny (paragrafy 41 do 54, powyżej).

b) Rząd

84. Rząd przyznaje, że umieszczenie dzieci stanowi ingerencję w wykonywanie przez skarżących ich prawa do poszanowania życia rodzinnego. Niemniej, uważa on, że ta ingerencja była uzasadniona.

85. W zakresie tego twierdzenia, wskazuje, że decyzja o umieszczeniu dzieci w trybie pilnym, została podjęta przez władze krajowe w następstwie skargi samej skarżącej (paragraf 9, powyżej). Wskazuje, że następnie, kompetentne władze zbadały sytuację rodziny skarżących i zdecydowano o regularnym nadzorze poprzez wywiady środowiskowe, z których wyciągnięte wnioski uznano za niepokojące (paragrafy 12 do 19, powyżej). Następnie wskazuje, że przed podjęciem decyzji o umieszczeniu, skarżący mogli skorzystać z rad psychologicznych i edukacyjnych w celu ułatwienia wypełniania rodzicielskich zobowiązań i że (rodzice) zostali poinformowani o konsekwencjach zaniedbania rozwoju dzieci i o możliwości ograniczenia ich praw rodzicielskich w wypadku stwierdzenia nadużyć lub zaniedbań. Oznajmił, że mimo tych środków, żadna poprawa sytuacji dzieci nie została stwierdzona i sądy krajowe zarządziły umieszczenie.

86. W tym co się tyczy odrzucenia powództwa skarżących, wnoszących o powrót dzieci do rodziny, Rząd wyjaśnia, że sądownictwo krajowe zbadało niedociągnięcia,

które usprawiedliwiały umieszczenie dzieci i sposób w jaki skarżący na to zareagowali. Wskazał, że odrzucając wnioski skarżących, sądy krajowe opierały się nie tylko na sytuacji materialnej zainteresowanych, lecz również na innych kwestiach, jak ich zdolności psychiczne i wychowawcze oraz postęp w rozwoju dzieci dokonany podczas ich umieszczenia. Uważa, że to wynika z brzmienia wydanych decyzji, że sądownictwo krajowe przy ich wydawaniu, kierowało się dobrem dzieci.

87. Rząd kładzie nacisk na czasowy charakter umieszczenia i wskazuje, że od czasu ustanowienia tego środka, skarżący byli zachęceni do utrzymywania relacji ze swoimi dziećmi i informowani jakie działania mają podjąć, aby uzyskać powrót dzieci do rodziny. (Rząd) utrzymuje, że ponowne połączenie rodziny cały czas było priorytetem dla władz i w momencie gdy stwierdzono, że warunki w rodzinie były sprzyjające do rozwoju dzieci, same władze wystąpiły o powrót dzieci do ich rodziców.

2. Ocena Trybunału

a) Ogólne zasady

88. Trybunał przypomina że, dla rodzica i dziecka bycie razem stanowi element fundamentalny życia rodzinnego (*Kutzner przeciwko Republice Federalnej Niemiec*, nr 46544/99, §58, CEDH 2002-I) : środki przewidziane w prawie wewnętrznym, które temu przeszkadzają stanowią ingerencję w prawo chronione przez art. 8 Konwencji (*K. i T. przeciwko Finlandii* [GC], nr 25702/94, § 151, CEDH 2001-VII). Podobna ingerencja narusza powyższy art. 8, z wyjątkiem sytuacji „przewidzianych przez prawo” i prowadzących do jednego z uzasadnionych celów, przewidzianych w ustępie 2 tego przepisu i jest „konieczne w społeczeństwie demokratycznym” do jego osiągnięcia (*Gnahoré przeciwko Francji*, nr 40031/98, § 50, CEDH 2000-IX). Pojęcie „konieczności” oznacza uzasadnioną ingerencję opartą na nadrzędnej potrzebie społecznej i, w szczególności proporcjonalną do uzasadnionego prawnie celu (*Couillard Maugery przeciwko Francji*, nr 64796/01, § 237, z dnia 1 lipca 2004r.).

89. Żeby ocenić „konieczność” zastosowania spornego środka „ w społeczeństwie demokratycznym”, należy zanalizować, w całości sprawie, czy podane motywy uzasadniające zastosowanie środka były adekwatne i wystarczające w kontekście postanowień ust. 2 art. 8 Konwencji (*Soares de Melo*, cytowany wyżej, § 88). W tym celu, Trybunał uwzględnia fakt, że rozpad rodziny stwarza bardzo poważną ingerencję w prawo do poszanowania życia rodzinnego; zastosowanie środków prowadzących do podobnej sytuacji musi więc być oparte na stwierdzeniach uwzględniających interes dziecka i o wystarczającej wadze i pewności (*Scozzari i Giunta przeciwko Włochom*, [GC], nr 39221/98 i 41963/98, §

148, CEDH 2000 – VIII). Oddalenie dziecka od rodziny jest środkiem ekstremalnym, do którego się można uciec tylko w ostateczności (*Neulinger i Shuruk przeciwko Szwajcarii* [GC], nr 41615/07, § 136, CEDH 2010).

90. Biorąc to pod uwagę, Trybunał nie ma wcale za zadanie wyręczać władze krajowe w wykonywaniu ich odpowiedzialności w dziedzinie uregulowania kwestii brania przez władzę dzieci pod opiekę i praw rodziców, których dzieci zostały umieszczone, lecz ma obowiązek kontrolować pod kątem Konwencji decyzje, jakie zostały wydane przy wykonywaniu ich uznaniowej władzy (*Wallóvá i Walla przeciwko Republice Czeskiej* , nr 23848/04, § 70, w dniu 26 października 2006r. i *Couillard Maugery*, wyżej cytowany, § 242).

91. W tym kontekście, Trybunał przypomina, że fakt przeniesienia dziecka w warunki bardziej sprzyjające jego edukacji, nie może być samo w sobie usprawiedliwieniem „żeby na siłę pozbawić nad nim opieki jego rodziców biologicznych; podobna ingerencja w prawo rodziców, na podstawie art. 8 Konwencji, do korzystania z życia rodzinnego ze swoim dzieckiem, musi jeszcze wskazywać „konieczność” ze względu na inne okoliczności (*K. i T. przeciwko Finlandii*, wyżej cytowany, § 173, i *Kutzner*, wyżej cytowany § 69). Ponadto, art. 8 Konwencji, obciąża Państwo pozytywnymi zobowiązaniami przynależnymi do rzeczywistego „poszanowania” życia rodzinnego. Tak więc , tam gdzie istnienie więzi rodzinnej jest ustalone, Państwo musi w zasadzie działać w sposób pozwalający tej więzi się rozwijać i podejmować właściwe środki, aby połączyć zainteresowane dziecko z rodzicem (*Kutzner*, wyżej cytowany, § 61).

92. Trybunał także przypomina, że jeżeli granica między zobowiązaniami pozytywnymi a zobowiązaniami negatywnymi Państwa, z tytułu art. 8 Konwencji, nie polega na precyzyjnej definicji, zasady mające zastosowanie są jednakże porównywalne. W szczególności, w dwóch przypadkach, decydującą kwestią jest dowiedzenie się, czy równowaga istniejąca między różnymi interesami wchodzącymi w grę – tych interesów dziecka, tych obojga rodziców i tych porządku publicznego - była wystarczająca, w granicach marginesu uznaniowego, z którego korzystają w tej kwestii Państwa (*Maumousseau i Washington przeciwko Francji*, nr 39388/05, § 62, CEDH 2007-XIII), czy uwzględniono jednakże to że dobro dziecka powinno być zasadniczym przedmiotem troski (patrz, w tym sensie, *Gnahore*, wyżej cytowany, § 59) mogącym, w zależności od charakteru i powagi, przeważać nad tym interesem rodziców (*Sahin przeciwko Republice Federalnej Niemiec* [GC], nr 30943/96, § 66, CEDH 2003-VIII). To należy do każdego umawiającego się Państwa zapewnienie kompleksowych ram prawnych, adekwatnych i wystarczających, żeby zapewnić poszanowanie tych pozytywnych zobowiązań, które na nim ciążyą na mocy art. 8 Konwencji, a na Trybunale badanie czy stosując i interpretując obowiązujące normy, władze krajowe uszanowały

gwarancje art. 8, szczególnie uwzględniając dobro dziecka (*Soares de Melo*, wyżej cytowany, § 92).

b) Zastosowanie tych zasad w niniejszym wypadku

93. W niniejszym wypadku, nie wzbudza kontrowersji w Trybunale to, że umieszczenie czasowe siódemki dzieci skarżących, podtrzymanie tego środka i zabranie zainteresowanym praw rodzicielskich do wszystkich ich dzieci, stanowi „ingerencję” w wykonywanie przez skarżących ich prawa do poszanowania życia rodzinnego. Oparte na art. 66 i art. 68 ustawy nr 272/2004, sporne środki były „przewidziane przez prawo”.

94. To wynika również z motywów przytaczanych przez sądy krajowe, że decyzje zakwestionowane przez skarżących, miały na celu ochronę dobra dziecka. Sporna ingerencja realizowała więc uzasadniony cel przewidziany w art. 8 ust.2 Konwencji, mianowicie „ochronę praw i wolności osób”.

95. Pozostaje do określenia czy te środki były „konieczne w społeczeństwie demokratycznym” , żeby osiągnąć uzasadniony cel realizowany w szczególnych okolicznościach tej sprawy.

96. W niniejszym wypadku, Trybunał zbadał najpierw motywy, które uzasadniały, według sądów krajowych, czasowe umieszczenie dzieci skarżących i podtrzymanie tego środka, aż do rozważenia działań władz zmierzających do połączenia rodziców z ich dziećmi.

i. O środku umieszczenia dzieci skarżących i jego utrzymaniu

97. Trybunał uważa, że sporny środek musi zbadać w kontekście bardziej ogólnym sprawy, uwzględniając zarówno fakty, które to poprzedzały jak i te, które nastąpiły potem, i te które doprowadziły do powrotu dzieci do rodziny.

98. Z tego względu, stwierdza, że rodzina skarżących stanowiła przedmiot pierwszego zgłoszenia do DGASPC we wrześniu 2010r (paragraf 11, powyżej), w następstwie skargi skierowanej przez skarżącą do Prezydenta Rumunii , skargi która okazała się bezpodstawna (paragrafy 9 i 10, powyżej). Stwierdza, że następnie, DGASPC ze wsparciem SPAS, oceniło sytuację rodziny i sformułowało zalecenia do przestrzegania przez skarżących, żeby uniknąć zaniedbania ich dzieci (paragraf 13, powyżej). Dodaje, że w tym samym momencie, DGASPC poinformowało skarżących o możliwych środkach prawnych, jakie mogą być zarządzone zgodnie z ustawą, w celu ochrony interesów dzieci (paragraf 14, powyżej). Trybunał przykłada wagę do faktu, że od rozpoczęcia nadzoru nad skarżącymi, służby socjalne zidentyfikowały i odróżniły ubóstwo materialne od

uchybień rodzicielskich zainteresowanych (paragrafy 13 i 26, powyżej; patrz *a contrario, Saviny przeciwko Ukrainie*, nr 39948/06, § 58, z dnia 28 grudnia 2008r.).

99. Trybunał, następnie zauważa, że okresowy nadzór nad rodziną skarżących został wprowadzony, aby pilnować w jaki sposób zainteresowani zamierzali spełnić zalecenia DGASPC i żeby im doradzać co do ich odpowiedzialności rodzicielskiej. Zauważa, że SPAS objął wywiadem środowisko rodziny skarżących i nie oparł się w swoich raportach wyłącznie na stwierdzeniach służb socjalnych i na ich stosunkach z zainteresowanymi (paragraf 19, powyżej, patrz w innej sytuacji, *Saviny* cytowany wyżej, § 56, gdzie Trybunał wykazał fakt, że wnioski dotyczące stanu dzieci oparto wyłącznie na stwierdzeniach władz lokalnych, które nie były potwierdzone przez inne dowody). Z braku konkretnych działań ze strony skarżących i braku ich współpracy z władzami, na wniosek DGASPC, w dwóch orzeczeniach z dnia 6 kwietnia 2011r., Sąd zarządził umieszczenie dzieci w trybie pilnym (paragraf 22, powyżej), i dzieci te zostały rzeczywiście zabrane od ich rodziców w dniu 4 sierpnia 2011r. (paragraf 24, powyżej).

100. Trybunał zauważa, że umieszczenie dzieci w trybie pilnym zostało zmienione na umieszczenie czasowe w dwóch orzeczeniach Sądu okręgowego z dnia 7 września 2011r. (paragraf 30, powyżej), ten ostatni środek został podtrzymany w wyroku ostatecznym Sądu apelacyjnego z dnia 20 marca 2012r. (paragraf 49, powyżej).

a) Odnośnie powodów uzasadniających czasowe umieszczenie dzieciom

101. Trybunał zauważa, że w ramach procedury, która doprowadziła do czasowego umieszczenia dzieci (paragrafy od 30 do 32, powyżej), sądownictwo krajowe zarzuciło zainteresowanym, że nie zapewnili właściwych warunków materialnych swoim dzieciom. Podnosi, że sądy krajowe również zauważyły, że zainteresowani byli niedbali w kwestii stanu zdrowia, rozwoju edukacyjnego i społecznego dzieci, i na koniec zarzuciły skarżącemu brak współpracy ze służbami socjalnymi.

102. W tym co tyczy się stanu ubóstwa skarżących, powodu konsekwentnie podawanego zarówno przez DGASPC jak i sądy krajowe, jako uzasadnienie konieczności umieszczenia czasowego dzieci, Trybunał przypomina, że ten powód nie może stanowić jedynej przesłanki służącej jako podstawa decyzji sądów narodowych (*R.M.S. przeciwko Hiszpanii*, nr 28775/12, § 84, z dnia 18 czerwca 2013r.).

103. Następnie Trybunał stwierdza, że w tym wypadku zdolności edukacyjne i pedagogiczne skarżących i sposób w jaki oni spełniali swoje obowiązki w kwestii zabezpieczenia bezpieczeństwa dzieci, zostały podważone. W rzeczywistości, służby społeczne, które regularnie nadzorowały rodzinę, stwierdziły w swoich raportach lekkie opóźnienie rozwoju i zaburzenia mowy u wszystkich dzieci. To

opóźnienie i te zaburzenia zostały spowodowane przez brak stymulacji poznawczej i ograniczony kontakt z innymi (paragraf 26 i 34, powyżej). Odnośne raporty wskazywały na nerwowe zachowania u dzieci (paragrafy 25 i 26, powyżej); ta nerwowość została im przekazana, zdaniem Sądu okręgowego, przez rodziców (paragraf 31, powyżej). Podobnie, stan zdrowia najmłodszego z nich, w chwili wzięcia go pod opiekę władz, był niepokojący (paragraf 25, powyżej). Z uwagi na stwierdzenia ustalone przez specjalistów, na podstawie bezpośredniego badania dzieci, Trybunał przyznał, że w niniejszym przypadku, władze mogły mieć usprawiedliwione obawy co do opóźnień rozwojowych i w uczeniu się, stwierdzonych u dzieci przez służby socjalne.

104. Trybunał szczególnie podkreśla, że przed wnioskiem o umieszczenia dzieci, służby socjalne nadzorowały rodzinę skarżących i próbowały im doradzać, jakie działania należy podjąć, żeby poprawić ich sytuację i sytuację dzieci. Jednakże, jak odnotowano w sporządzonych raportach, zainteresowani okazywali pewną wrogość wobec pracowników socjalnych, co spowodowało złą współpracę między nimi a służbami socjalnymi (paragraf 26, powyżej; patrz sytuacja przeciwna, *Saviny*, wyżej cytowany, § 14-16, gdzie skarżący, bez powodzenia, sami prosili o pomoc władzę). Trybunał podkreśla, że rzeczywiście, w celu ochrony dzieci, zawsze jest pożądane, rozważenie środków mniej radykalnych niż ich rozdzielenie z rodzicami. Niemniej stwierdza, że w rozważanej sprawie, biorąc pod uwagę brak współpracy z rodzicami, trudno było dla władz nadzorować sytuację dzieci i dać im potrzebne wsparcie.

105. Trybunał stwierdza więc, że w niniejszym wypadku, sądownictwo krajowe nie oparło swoich orzeczeń o czasowym umieszczeniu dzieci, jedynie na stwierdzeniu ubóstwa materialnego skarżących. W tych okolicznościach i ze względu na oczywiście pierwszoplanowy interes dzieci, Trybunał uznaje, że czasowe umieszczenie nie może być kwestionowane na podstawie art. 8 Konwencji.

β) Odnośnie podtrzymania umieszczenia czasowego

106. Po czasowym umieszczeniu dzieci, sześć miesięcy po ustanowieniu tego środka, na wniosek skarżących, została przeprowadzona kontrola przez właściwe sądy, co do celowości utrzymywania tego środka (paragraf 43, powyżej). DGASPC nalegało, na konieczność utrzymania tego środka, nawet uwzględniając poprawę w sytuacji zainteresowanych, wyjaśniając z jakich powodów zastosowany środek był uzasadniony (paragrafy 40-44, powyżej). W wyroku z dnia 20 marca 2012r, Sąd apelacyjny podtrzymał umieszczenie czasowe, w dalszym ciągu ze względu na interes dzieci, chociaż u skarżących pojawiły się oznaki poprawy ich warunków materialnych i zaczęli współpracować z władzami (paragrafy 38 i 39, powyżej).

107. Na wstępie, Trybunał zauważa, że skarżący nie podnosili przed nim, ewentualnej nieznajomości gwarancji proceduralnych w związku z postępowaniem, prowadzącym do podtrzymania umieszczenia.

108. W związku z tym postępowaniem, nowe raporty potwierdzające zaktualizowaną sytuację skarżących, próbujących poprawić swoją sytuację, ze względu na fakt odebrania dzieci, zostały dołączone do akt (paragrafy 38 i 42, powyżej).

109. To prawda, że według sformułowań zawartych w wydanym przez Sąd okręgowy orzeczeniu, wyrok był oparty na ubóstwie materialnym skarżących i na braku dochodów (paragraf 45, powyżej). Jednakże to orzeczenie było uzupełnione przez wyrok Sądu apelacyjnego, który obszernie umotywował konieczność podtrzymania umieszczenia (paragrafy 49-54, powyżej). Żeby wydać wyrok, Sąd apelacyjny pochylił się nad całością okoliczności, które zostały przedstawione i porównał w toku postępowania sytuację rodziny od umieszczenia dzieci i tą skarżących, zarówno pod względem warunków materialnych życia zainteresowanych, jak i ewolucji stosunków między skarżącymi i ich dziećmi i współpracy zainteresowanych ze służbami socjalnymi (zobacz paragraf 50 i następne powyżej, i *a contrario*, *Soares de Melo*, wyżej cytowany, § 115).

110. W rzeczywistości, Sąd apelacyjny wziął pod uwagę pozytywną ewolucję stanu wszystkich dzieci od czasu ich umieszczenia (paragraf 51, powyżej), podtrzymanie kontaktu między skarżącymi i ich dziećmi i wysiłki zainteresowanych żeby odwiedzić dzieci (paragraf 52, powyżej). Odnotowując, że skarżący poprawili swoją sytuację materialną, Sąd apelacyjny uznał, że ta sytuacja musi się jeszcze bardziej poprawić (paragraf 53, powyżej). Niemniej, tak jak w przypadku umieszczenia czasowego dzieci, w obecnej procedurze, ubóstwo materialne skarżących nie było jedynym powodem brany pod uwagę przez Sąd apelacyjny, przy podjęciu decyzji o konieczności podtrzymania tego środka. Sąd również zbadał rozwój współpracy między skarżącymi a służbami socjalnymi, odnośnie ich odpowiedzialności rodzicielskiej (paragraf 53, powyżej).

111. Trybunał stwierdza, że w raporcie z dnia 14 lutego 2012r. (paragraf 42, powyżej), SPAS wnioskował do DGASPC o powrót dzieci do rodziny, a ten ostatni nie zgodził się z tym wnioskiem. Niemniej, należy odnotować, że raport z dnia 14 lutego 2012r., został dołączony do akt sprawy toczącej się przed sądami krajowymi, które mogły podejmować decyzję w świetle całości dokumentów: Sąd apelacyjny jasno stwierdził poprawę materialnych warunków życia skarżących, lecz jednak orzekł na podstawie dowodów i aktualnych raportów, wskazujących że zainteresowani nie wypełnili wszystkich rekomendacji DGASPC i że ich zachowanie nie pozwala uznać, że udźwigną odpowiedzialność wychowania

swoich dzieci w bezpieczeństwie. W ten sposób Sąd apelacyjny wyjaśnił powody uwzględnienia raczej stanowiska DGASPC niż tego SPAS (paragraf 53, powyżej).

112. W związku z powyższym Trybunał stwierdził, że wynika jasno z faktów w tej sprawie, że zarówno DGASPC jak i sądownictwo krajowe byli zatroskani nie tylko poprawą warunków materialnych rodziny ale także podniesieniem świadomości skarżących na czym polega rodzicielstwo. Tym samym, Trybunał uznaje, że podtrzymanie umieszczenia było usprawiedliwione przez „istotne i wystarczające” powody .

ii. Odnośnie środków podjętych do połączenia rodziny

113. Trybunał najpierw przypomina, że decyzja o przejęciu opieki musi być w zasadzie traktowana jako środek czasowy, zawieszany wtedy gdy okoliczności będą odpowiednie, i że każde podjęte działanie musi być zgodne z ostatecznym celem: ponownego połączenia biologicznego rodzica z dzieckiem. Pozytywny obowiązek podjęcia, z największą starannością , środków ułatwiających połączenie rodziny, kiedy to będzie naprawdę możliwe, jest nałożony na odpowiednie władze od początku okresu przejścia opieki, lecz musi być wyważone z obowiązkiem zachowania dobra dziecka (*K. i T. przeciwko Finlandii*, wyżej cytowany, § 178).

114. Trybunał na wstępie zaznacza, że środki podjęte w tej sprawie, miały na celu czasowe przejęcie opieki nad dziećmi skarżących. Ponadto, szóstka starszych dzieci została umieszczona razem, w tym samym ośrodku opiekuńczo-wychowawczym, aby podtrzymać więź między rodzeństwem (patrz, w odmiennej sytuacji, *Saviny*, wyżej cytowany, § 59, gdzie dzieci zostały rozdzielone i umieszczone w różnych ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych). Z racji swojego wieku, najmłodsze dziecko zostało umieszczone, zgodnie z przepisami, u opiekunki dziecięcej (paragrafy 24 i 72, powyżej).

115. Następnie Trybunał podkreśla, że z akt sprawy wynika, iż rozwój i zdrowie dzieci się poprawiły podczas ich umieszczenia (paragrafy 51 i 60, powyżej), i że ich sytuacja była ściśle monitorowana w regularnych odstępach czasu przez służby socjalne.

a) Kontakty między skarżącymi a ich dziećmi

116. Trybunał zauważa, że w tej sprawie, według akt, żaden zakaz odwiedzania dzieci nie został narzucony skarżącym podczas trwania umieszczenia. Podnosi, skądinąd, że konieczność podtrzymania kontaktu między skarżącymi a ich dziećmi była stałym przedmiotem uwagi władz i że ewolucja tych kontaktów była brana pod uwagę przez sądownictwo krajowe (paragrafy 52, 63 i 69, powyżej) i służby socjalne (paragrafy 25 i 26, powyżej) w ich decyzjach o zarządzeniu i podtrzymaniu czasowego umieszczenia.

117. Trybunał następnie stwierdza, że władze wewnętrzne podjęły niezbędne środki, żeby spotkania między skarżącymi i ich dziećmi odbywały się w atmosferze sprzyjającej rozwojowi więzi rodzinnych (paragraf 52, powyżej). W tym co dotyczy regularności tych wizyt, Trybunał zauważa, że kiedy przeprowadzono wywiad w styczniu 2012r., zainteresowani poinformowali DGASPC, że nie dysponują wystarczającymi środkami żeby częściej odwiedzać swoje dzieci (paragraf 38, powyżej). Następnie, przywoływali złe warunki pogodowe, żeby wytłumaczyć niemożność odwiedzania swoich dzieci (paragraf 42, powyżej). W każdym razie, Trybunał zauważa, po przyjęciu nadzoru nad sytuacją zainteresowanych przez merostwo, od kwietnia 2012r., dostarczano skarżącym paliwo, niezbędne do ich przemieszczania się, aby każdego miesiąca mogli odwiedzić swoje dzieci (paragraf 55, powyżej).

118. Trybunał zauważa, że kontakt telefoniczny był podtrzymywany i miał on miejsce z inicjatywy skarżących (paragrafy 52 i 55, powyżej).

119. W końcu, Trybunał stwierdza, że służby socjalne nadzorowały przygotowania do powrotu dzieci do ich rodziców, organizując spotkanie między najmłodszym dzieckiem, jego braćmi i siostrami i rodzicami (paragraf 61, powyżej). Co więcej, pozwolili starszym dzieciom spędzić wakacje letnie z rodziną (paragraf 67, powyżej).

120. W związku z powyższym Trybunał uznaje, że władze podejmowały cały czas wysiłki ,żeby podtrzymać więzy między dziećmi a ich rodzicami.

β) Środki wspierające poprawę sytuacji skarżących

121. Trybunał zauważa, że służby socjalne starały się monitorować sytuację skarżących i im doradzać, co powinni zrobić żeby poprawić swoją sytuację materialną i kompetencje rodzicielskie.

122. Wskazuje , że co się tyczy wsparcia finansowego, służby socjalne należące do merostwa, rekomendowały skarżącemu podjęcie kroków niezbędnych do ustalenia swojego miejsca zamieszkania w Mănăstirea, w celu umożliwienia odpowiednim władzom lokalnym ocenę ich sytuacji i zaproponowania im pomocy. Przyznali również pomoc finansową dla skarżącej na reperację dachu i budowę toalety (paragrafy 55 i 56, powyżej), problemów uznanych za nierozwiązane przez Sąd apelacyjny w wyroku z dnia 20 marca 2012r. (paragraf 53, powyżej) i zagrażających bezpieczeństwie dzieci w domu. Również, jak to wskazano powyżej, dostarczyły skarżącym paliwo niezbędne do regularnego odwiedzania dzieci (paragraf 55, powyżej).

123. W odniesieniu do poprawy umiejętności rodzicielskich skarżących, Trybunał zauważa, że służby socjalne próbowały regularnie doradzać zainteresowanym co do ich zobowiązań, dotyczących rozwoju i kształcenia ich dzieci. Nalegały na

przeprowadzenie oceny potrzeb skarżących, żeby zrozumieć i zabezpieczyć potrzeby ich dzieci oraz proponowali zainteresowanym odpowiednie doradztwo (paragrafy 39 i 57, powyżej).

124. Trybunał stwierdza więc, że władze krajowe podjęły wysiłki, aby ułatwić połączenie dzieci z rodzicami: nadzorowały regularnie sytuację rodziny i dzieci, a kiedy skarżący okazali gotowość do współpracy z władzami, zostały podjęte konkretne działania, w możliwie krótkim terminie, żeby spełnić warunki nałożone przez DGASPC w celu osiągnięcia powrotu dzieci. Władze krajowe wykazały postawę konstruktywną proponując powrót dzieci do rodziny, jak tylko pojawiły się sygnały o poprawie sytuacji zainteresowanych.

125. W tych okolicznościach, Trybunał może tylko stwierdzić, że władze podjęły wszystkie środki, jakie można od nich racjonalnie oczekiwać, żeby ułatwić powrót dzieci do skarżących.

c) Wnioski

126. W tej sprawie, Trybunał jest zadowolony, że czasowe umieszczenie dzieci skarżących nie było spowodowane tylko ich ubóstwem, lecz w wystarczającym stopniu powodami zgodnymi z intencjami ust. 2 art.8 Konwencji. Podobnie, wynika z całości sprawy, że od samego początku, procedura umieszczenia miała charakter czasowy. Trybunał uważa, że nadzorując z bliska sytuację dzieci i skarżących, właściwe władze cały czas miały na celu zagwarantowanie dobra dzieci, jednocześnie starając się wypracować właściwą równowagę między prawami skarżących i prawami małoletnich.

127. Tym samym, Trybunał stwierdza, że ingerencja w prawa skarżących była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” i w tej sprawie nie było pogwałcenia art.8 Konwencji.

Z TYCH WZGLĘDÓW, TRYBUNAŁ, JEDNOGŁOŚNIE,

1. Uznaje za dopuszczalną skargę dotyczącą zamiany środka umieszczenia w trybie pilnym na środek umieszczenia czasowego i podtrzymanie tego środka w wyroku Sądu apelacyjnego z dnia 20 marca 2012r. i niedopuszczalną pozostałą część skargi;

2. Stwierdza, że nie nastąpiło naruszenie art. 8 Konwencji.

Sporządzono w języku francuskim i notyfikowano na piśmie w dniu 24 października 2017 roku, zgodnie z regułą 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Marialena Tsirli
Kancelarz

Ganna Yudkivska
Przewodnicząca